

GELECEK
PARTISI

PARTİ PROGRAMIMIZ: DIŞ POLİTİKA

Uluslararası Düzenin Öznesi

Uluslararası düzen ve barış bağlamında büyük ümitler ve beklentiler doğuran ve sembolik olarak Berlin Duvarı'nın yıkılması ile bittiği varsayılan Soğuk Savaş'tan sonra geçen otuz yıl birçok önemli ve gelişkili faktörün devreye girmesine sebep olmuştur. Bir taraftan teknolojik iletişim devrimi uluslararası ilişkilerde sınır aşan küresel ölçekli etkileşimi olağanüstü düzeyde artırırken, diğer tarafta yaşanan yapısal çözümler büyük kitleleri ya küçük ölçekli etnik/mezhebi kimliklere sığınmaya ya da büyük göç hareketleri ile asırlarca yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlamaktadır.

Bu otuz yıl içinde uluslararası düzende yaşanan dört büyük deprem Soğuk Savaş'ın hemen sonrasında ortaya atılan 'Tarihin Sonu' tezinin dayandığı ütopyik iyimserliği yok etmiş ve düzen fikrini temelinden sarsan nihilist bir karamsarlığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

- 1990-1991'de SSCB'nin dağılması ile birlikte yaşanan jeopolitik deprem Orta Avrupa'dan Doğu Asya'ya kadar olan Soğuk Savaş'ın statik jeopolitik hattını sarması yeni devletlerin doğuşu yanında Abhazya, Osetya, Karabağ ve Transdinyester gibi bölgelerde kırılganlığı hala süren ateşkeslerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.
- 2001'de 11 Eylül saldırıları ile yaşanan güvenlik depremi ABD'den bütün dünyaya yayılan güvenlik travmasının uluslararası ortamın psikolojisinin uluslararası hukuk ve özgürlükler aleyhine değişmesine yol açmıştır.
- 2008 de yaşanan küresel ekonomik deprem bir taraftan AB'de Brexit sürecine yol açacak şekilde gelişmiş ekonomileri etkilerken diğer taraftan küresel sistemde korumacılığa kadar uzanan reaktif tepkileri beraberinde getirmiştir.
- 2011'de haklı taleplerle başlayan Arap Baharı ile birlikte yaşanan yapısal deprem ise ulusal düzenleri ciddi bir şekilde sarsarak bölgesel ölçekli krizlere ve kitlesel göçlere yol açmıştır.

Bu depremlerin biriken artçı şokları uluslararası düzenin bütün unsurlarını derinden etkileyen kapsamlı bir sistemik depreme yol açmıştır. Bu sistemik deprem ile birlikte ulusal, bölgesel ve küresel düzen unsurlarının kültürel, ekonomik ve siyasal altyapıları sarsılmıştır.

Bu bağlamda, uluslararası siyasal düzende;

- Statik çift kutuplu yapının yerini sorunların bölgesine ve konusuna göre değişen çoklu bir güçler dengesi yapılanması almış,
- Uluslararası sorunların çözüm referansı olan BM etkisini ve önemini kaybetmiş,
- AB, NATO, İKÖ, KİK ve AL gibi bölgesel ölçekli işbirliği örgütlerinin etkinliği ve işlevselliği azalmış,
- İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan ulus devletlerin bir kısmı çözülme sürecine girerken köklü devlet geleneklerinde dahi kurumsal işleyişteki iç gerilimler artmış,
- Her türlü siyasal düzen çabasını akim bırakan popülist ve otoriter eğilimler yaygınlaşmıştır.

Uluslararası ekonomik düzende;

- Teknolojik değişim ile birlikte uluslararası mal ve para akışkanlığının mahiyeti değişmiş,
- Bu değişimden zararlı çıktığını düşünen ülkeler dünya ticaretinin daralması pahasına korumacılığa yönelmiş,
- DTÖ başta olmak üzere uluslararası örgütlerin ve konvansiyonların etkisi azalmış,
- Uluslararası ticaret ve enerji hatları üzerindeki rekabet yoğunlaşmış,
- Bölgesel ekonomik entegrasyon çabalarında daralma gözlenmiş,
- Uluslararası finansal düzende kırılmalıklar artmıştır.

Uluslararası kültürel düzende;

- Bir taraftan küresel düzeyde kültürel etkileşim artarken diğer taraftan yerel kültürel unsurlarda ciddi bir canlanma ortaya çıkmış,
- Avrupa-merkezli kültür akışkanlığı diğer medeniyet havzalarına yayılacak şekilde çeşitlenmiş,
- Aydınlanma felsefesinin Tarihin Sonu tezinin öngördüğü tek yönlü tarihi akış varsayımı ciddi sarsıntı geçirmiş,
- Ekonomi-politik krizlerden kaynaklanan göç dalgaları ile birlikte ırkçılık İslamofobi ve anti-semitizm gibi eğilimlerde artış gözlenmiştir.

Bütün bu gelişmelerle birlikte Türkiye'nin 2000'li yılların başlarında Soğuk Savaş sonrası dönem için tanımladığı ve (i) komşularla entegrasyon, (ii) bölgesel etkinlik, (iii) küresel güçler arasında denge, (iv) uluslararası örgütlere aktif katılım; (v) yeni dış politika alanlarına açılım, (vi) bütüncül dış politika kurumsallaşması ilkelerine dayalı dış politika yaklaşımını yeniden değerlendirmeye ve dinamik uluslararası konjonktüre hitap edecek bir yenilenmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bütüncül Stratejik Yenilenme: Rasyonel Diplomasi, Tutarlı Söylem ve Etkin Kurumsallaşma

Son derece dinamik bir seyir içinde değişken bir nitelik kazanan uluslararası konjonktür bütün ülkeleri ciddi sınamalarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu sınamalara verilen tepkiler bağlamında üç farklı dış politika yöntemi ortaya çıkmaktadır: (i) Dinamik konjonktüre tepkisel bir yaklaşımla stratejik iç bütünlükten yoksun bir şekilde günü birlik reflekslerle hareket etmek, (ii) dinamik konjonktürün getirebileceği risklerden kaçınmak için statik bir tutum sergilemek ve (iii) bütüncül bir stratejik perspektif ile rasyonel bir diplomasi söylemi ve tutumu benimsemek.

Böylesi bir değişkenlik içinde stratejik önceliklerini doğru tespit etmiş, bunu rasyonel bir diplomasi söylemine oturtmuş ve etkin bir kurumsallaşma kabiliyeti gösterebilmiş ülkeler önemli kazanımlar

elde ederken, stratejik iç bütünlük olmaksızın günübirlik reflekslerle hareket eden ya da statik bir tutum benimseyen ülkeler mevzi kaybetmektedirler. Ülkemiz de stratejik bütünlük içinde rasyonel söylem ve tutum sergilediğinde önemli kazanımlar elde etmiş, statik bir tavır benimsediğinde ya da günübirlik ve reaktif bir tavır sergilediğinde itibar ve güç kaybına uğramıştır.

Son yıllarda ülkemiz gerek küresel aktörlerle ilişkilerde gerekse bölgesel sorunların çözümünde stratejik bütünlükten kopmuş ve kişisel ilişkilerin iyiliğine ya da gerilimine ayarlı bir diplomasi yontemsizliği ve son derece çelişkili bir söylem dili ile ciddi bir alan daralması ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum dinamik uluslararası konjonktürde stratejik manevra alanımızı daraltmakta ve uluslararası itibarımızı noktasal tepkilere indirgemektedir.

Bugün her düzeyde bütüncül bir stratejik yenilenmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle dinamik uluslararası konjonktürün gereklilikleri doğru bir şekilde tanımlanarak çoklu güçler dengesinin dinamiklerini doğru okuyan çok boyutlu, rasyonel ve esnek bir diplomasi stratejisi benimsenecektir.

Bu küresel dinamizm ile bölgesel dengeler arasındaki etkileşim doğru bir zeminde değerlendirilerek yakın çevremizde sarsılmakta olan bölgesel düzen unsurlarını destekleyen, risk unsurlarını ise asgariye indiren bir yaklaşım benimsenecektir. Bölgesel sorunlarda barışçıl diplomasi araçları ve arabuluculuk mekanizmaları ile istikrar ve düzen kurucu bir rol oynanacaktır.

Ülkemizin özgün bir şekilde geliştirdiği ancak son dönemlerde etkinliği ve kapsamı daralmış bulunan ikili yüksek düzeyli stratejik işbirliği mekanizmaları, üçlü bölgesel mekanizmalar, arabuluculuk girişimleri ve vize muafiyetinin yaygınlaştırılması gibi işlevsel politikaların etkinliği artırılacaktır.

Özellikle başta Rusya, İran, Irak, Yunanistan, Bulgaristan, Ukrayna ve Azerbaycan olmak üzere ikili üst düzey işbirliği mekanizmalarının derinleştirilerek geliştirilmesi komşu ülkelerle barışçıl ilişkiler

geliştirmememize ve çevremizde kalıcı bir istikrar alanı kurma çabalarımıza altyapı oluşturacaktır.

Dış politikanın ülke içi siyasi rekabetin değil, Türkiye'nin çıkarlarının konusu olması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye'nin, 21. yüzyılda dünyadaki saygın yerini koruması ve daha da geliştirmesi için demokratik değerlere yaslanan, küresel kamplara sıkışmayan, dünyada yaşanan jeopolitik dönüşümü dikkate alan ve bölgesel kısır döngülere itibar etmeyen bir dış politika perspektifine sahip olmasını hedefliyoruz.

Bugün küresel kırılganlıkların ve bölgesel çatışmaların oluşturduğu bir jeopolitik ortamda bulunan ülkemizin bir istikrar adası olma hüviyetini korumanın en önemli vazifelerimizden birisi olduğunu düşünüyoruz. Dış politikamızda tarihi derinliğimize dayalı olarak, gerekli güvenlik altyapısından asla taviz verilmemesi gerektiğine inanıyoruz.

Ülkemizin, tarihinden güç alarak, modern dünyanın saygın ve müreffeh bir üyesi olmasını arzuluyoruz. Bu hedeflere ulaşmak için; dünyanın büyük bir kısmını etkileyen içe kapanmacı dalga ile mücadele etmek gerektiğini, bunun da demokrasimizin derinleştirilmesi, ekonomimizin güçlendirilmesi ve istikrarlı ve itibarlı bir dış politika izlenmesi yoluyla mümkün olduğunu düşünüyoruz.

20. yüzyılın kampları arasına sıkışmayan, kısa vadeli taktiksel kazanımları uzun vadeli çıkarlarımıza tercih etmeyen, dış politika çıkarlarımızı iç politika tartışmalarından ayırt eden bir 21. yüzyıl vizyonuna yaslanıyoruz. Bu bakış açısı, ulusal güvenliğimizi kalıcı politikalarla teminat altına alırken, ülkemizin küresel ve bölgesel düzlemlerde siyasi ve ekonomik ağırlığını muhafaza etmesini sağlayacaktır.

Bu bağlamda, diplomatik söylem ve iletişim dili tümüyle değiştirilecektir. Diplomaside içeriği boşaltılmış popülist yüksek retorik ve iletişim dili hem rasyonel diplomasiyi engellemekte hem ülkemizi iletişim kazalarının yol açtığı suni krizlerle karşı karşıya bırakmakta hem de uluslararası itibarımıza zarar vermektedir. Diplomatik

söylemde hiçbir uluslararası aktörü dışlamayan, insanlığa karşı terör ve kitle imha silahları suçu işlememiş herkesle ve her kesimle diyaloga açık ve insanlık vicdanına hitap eden bir diplomatik söylem dili benimsenecektir.

Kurumsal yenilenme bağlamında ise dış politika yapım süreçlerinde demokratik katılımı artıran ve kurumsal akılları devreye sokan bir yaklaşım benimsenecektir. Son dönemde kişiselleştirilen ve yetkisiz aktörlerin devreye girmesiyle kurumsal niteliği zaafa uğrayan diplomatik ilişkilerin köklü devlet tecrübemize dayalı bir şekilde yeni bir ahenge kavuşturulması zaruridir. Bu bağlamda parlamentomuzun, kurumlarımızın ve sivil toplumun dış politika yapım süreçlerine katkısını artırmayı dış politikamızın meşruiyet ve etkinlik zeminini güçlendireceğine inanıyoruz.

Toplumun her siyasi kesimini bünyesinde barındıran TBMM'nin rolü bağlamında Partimiz; dış politika yapımını sadece iktidarın meselesi olarak görmemektedir. Dış ilişkilerin ve güvenlik politikalarının milletin bütün temsilcilerinin katkı verdiği süreçleri işleterek yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu meyanda, parlamentonun dış politika yapımına ve ulusal güvenlik alanlarına vereceği katkı azami düzeye çıkarılacaktır. Sembolik temsiller ve ilişkilerin yerini 'proaktif komisyon çalışmaları' alacaktır. Bu şekilde hem dış politika ve güvenlikle ilgili adımlar siyasi partilerimiz tarafından sahici bir şekilde denetlenebilecek hem de ortak akıl ile yol gösterici bir rol üstlenmeleri sağlanacaktır. TBMM Dışişleri, Savunma ve İnsan Hakları Komisyonlarının dünyanın başarılı örneklerinde olduğu gibi, ülkemizin dış politika yapımında oldukça etkili dinamiklere dönüşmesini sağlayacağız. Benzer şekilde ülke dostluk gruplarının da sembolik işleyişini aşacak etkin, dinamik ve süreklilik arz eden birer dış politika yapım unsuru haline gelmesini öngörüyoruz.

Ülkemizin dış politika yapımı ve dış ilişkilerinin işleyiş yükünü üzerinde bulunduran Dışişleri Bakanlığının da yapısal bir reforma ihtiyaç duyduğunu düşünüyoruz. Dışişleri Bakanlığının ülkemizi yurt dışında temsilini başarıyla sürdürebilmesi için özel bir uzmanlaşma program ve planının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bakanlık

kariyer memuru alımlarının ve bakanlık dışından büyükelçi atamalarının fırsat eşitliği, liyakat, siyasi etik ve şeffaflık zemininde gerçekleşmesini sağlayacağız. Büyükelçilerimizin entelektüel donanım ve vizyonunu genişletecek, yerel dil kabiliyetini güçlendirecek ve bölgesel uzmanlaşmasını hayata geçirecek etkili, çağdaş ve dinamik bir -hayat boyu- eğitim ve öğretim programı uygulayacağız.

Dışişleri Bakanlığımızda kariyerinin büyük bir kısmını aynı sorun alanı veya bölgede geliştiren birimler ve bireylerle uzmanlaşmayı sağlayacağız. Böylesi uzmanları değerlendireceğimiz özel temsilcilikler ihdas ederek, koordinasyonların daha başarılı bir şekilde hayata geçmesini sağlayacağız. Bakanlığımızla üniversiteler, diğer bakanlıklar ve kurumlar, STK'lar ve özel sektör arasında farklı düzeylerde geçişkenlik, dönemsel istihdam, bilgi ve beceri kazanmak üzere maaşlı izin imkânı ve kaynak paylaşımı için gerekli düzenlemeleri hazırlayacağız.

Son dönemde düşünce özgürlüğü bağlamında yaşanan sıkıntılar diğer alanlarda olduğu gibi dış politika alanında da zihni kapasitemizin daralmasına yol açmıştır. Takip edilen dış politika yaklaşımı dışındaki her yaklaşımın bir tür ihanet olarak görülmesi bir dönem büyük bir etkinlik kazanan araştırma kuruluşlarının birer birer kapanmasına ya da alternatif yaklaşımlar dile getirmekten kaçınmasına yol açmıştır. Bugün her şeyden daha çok bu zihni daralmanın aşılması gerektiğine inanıyoruz. Bu bağlamda, dış politika yapımında STK'ların ve üniversitelerin de katkılarını sunabileceği kanallar açılmasını sağlayacak, alternatif ve özgün yaklaşımların değerlendirileceği ortak platformlar oluşturacağız. Böylesi bir yaklaşımın kapalı sistemlerle yürüdüğü düşünülen dış politikada toplumsal meşruiyeti ve demokratik katılımı artıracığına ve kritik süreçlerde sivil toplum yapılarının katkı sağlamasını temin edeceğine inanıyoruz.

Küresel Diplomasi: Çoklu Güçler Dengesine Uyum

Partimiz, Türkiye'nin çıkarlarının çok boyutlu ve esnek dış ilişkilerle korunabileceğine inandığı gibi, özgül ağırlığımızı muhafaza edecek bir dış politika izlenmesi gerektiğine de inanmaktadır.

Partimiz, küresel ve bölgesel jeopolitik riskler karşısında ülkemizin ve milletimizin çıkarlarını koruyan istikrarlı ve itibarlı bir dış politika ve savunma yaklaşımına sahiptir. 21. yüzyılın yeni tehdit ve fırsatlarını idrak eden, Türkiye'nin kazanımlarını geliştirirken yeni açıklmaları gözeten, geleneksel ittifaklarımızı güncellerken yeni dostlar kazanmayı öngören, tarihi ve kültürel coğrafyamızla ilişkilerimizi kökleştiren, soydaş ve akrabalarımızla bağlarımızı güçlendiren ve ekonomik çıkarlarımızı geliştiren bir perspektife sahibiz.

Bugün küresel güç ilişkilerine hakim olan ana özellik, konusuna ve ilişkilerin çıkar boyutlarına göre değişen bir çoklu güçler dengesinin varlığıdır. Günümüz çoklu güçler dengesinin 19. Yüzyıl güçler dengesinden farkı aynı anda farklı alanlarda farklı geçici ittifak yapılanmalarının ve çıkar ortaklıklarının ortaya çıkabilmesidir. Mesela Suriye konusunda bir araya gelebilen aktörler Ukrayna konusunda değişebilmekte, bu ve benzer konularda bir yıl önce bir araya gelebilenler bir yıl sonra farklı ittifak ilişkileri geliştirebilmektedirler.

Bu bağlamda Türkiye'nin küresel aktörler arasında tek bir veya iki aktöre bağlı stratejik ilişkiler geliştirme lüksü yoktur. 1990lı yıllarda AB ve Rusya Federasyonu ile sıkıntılar yaşandığı bir dönemde sadece ABD ile yürütülen stratejik ilişkiler nasıl on yıllık dilimde alanımızı daraltan sonuçlar çıkarmışsa son yıllarda AB ve ABD ile gerilimli ilişkiler yürütürken sadece Rusya ile iyi ilişkiler içinde olmak da benzer sonuçlar doğurur. Ülkemizin bütün küresel aktörlerle ilişkilerini ortak çıkarlar ve konjonktürel faktörler göz önüne alınarak yeniden tanımlaması gerektiğini düşünüyoruz. Bu ilişkilerin yeniden tanımlanmasında ve yürütülmesinde duygusal ve kişisel ilişkilerin ötesinde sürdürülebilir bir kurumsallığın sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

20. yüzyıl insanlık tarihinin en kanlı savaşlarına ve soykırımlarına şahitlik etti. Yüz milyondan fazla insanın hayatını kaybettiği bu savaşlardan 21. yüzyıla miras kalan çatışmalar hâlâ farklı şekillerde devam ediyor. 21. yüzyıla 11 Eylül saldırıları ve bölgemizi doğrudan etkileyen neticeleriyle girdik. Afganistan ve Irak işgalleriyle başlayan yeni dönem; başta Amerika ve Avrupa olmak üzere çeşitli uluslararası

ittifaklar ile küresel güvenlik ve dış ilişkiler mimarisinin derinden sarsılmasına yol açtı. Aynı dönemde anti-demokratik eğilimler küresel bir dalgaya dönüştü. İrkçılık, İslamofobi ve göçmen düşmanlığı gibi eğilimler hızlı bir yükseliş trendine girdiler.

Ülkemiz, 2003'te komşumuz Irak'ın işgal edilmesinden bu yana meydana gelen bölgesel jeopolitik kırılma noktalarını en üst seviyede ve yakinen tecrübe etmektedir. Irak işgali sonrası ortaya çıkan kriz, bütün Ortadoğu'ya tesir ederek etnik, dini ve mezhebi fay hatlarını tetikleyen bir dalgaya dönüştü. 2008 ekonomik kriziyle beraber Avrupa da kırılma bir döneme girdi. Ülkemiz bu ekonomik krizin etkileriyle de her yönüyle yüzleşti. Aynı dönemde Kafkasya'da baş gösteren çatışma ise bir başka risk bölgesi oluşturdu. Etkileri halen süregelen bu kırılma noktalarının ülkemiz için oluşturduğu risklerin yönetilmesinde yeni bir vizyona azami ihtiyaç hissedilmektedir.

Etrafımızda oluşan tehditlerin bertaraf edilebilmesi ve risklerin yönetilebilmesi için dinamik dış politika yaklaşımını, güncellenen ittifak haritasını ve yeni iş birliklerini hayata geçireceğiz.

Bu bağlamda; küresel ve bölgesel ittifak haritasının neredeyse baştan şekillenmeye başladığı son yılların siyasal tabiatına ve ekonomik önceliklerine uygun olarak geleneksel ilişkilerimizi güncelleyerek güçlendireceğiz. Ekonomik çıkarlarımızla güvenlik önceliklerimizi, kültürel ve tarihsel ilişkilerimizle evrensel değerlerin birbirini güçlendirdiği ve genişlettiği bir dış politika zemini inşa edeceğiz. Bu zemin, 20. yüzyılın kamplar anlayışından ve 21. yüzyılın hastalığı olan popülizmden de uzak olacaktır. Partimizin dış politika zeminini çıkarlarımız, omurgasını ise güvenlik ve özgürlük dengesi oluşturacaktır.

Avrupa Birliği (AB)'nin siyasal bir türbülans içerisinde geçtiği dönemde Türkiye'nin AB üyeliğini stratejik bir hedef olarak koruması gerektiğini düşünüyoruz. Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi, Türkiye için dış politikada temel hedefleri tayin eden bir yol haritası görevi üstlenmiştir. Türkiye'nin dış politikasında gerçekleştirilmesi gereken çok boyutluluğun başarısı da, bu temel hedeflerin başarısına

bağlı olacaktır. Bu bağlamda; Avrupa Birliği ile ilişkileri tam üyelik hedefinden uzaklaşmadan, ancak Türkiye'nin temel dış politika parametrelerini de önceleyen anlayışla yürüteceğiz.

Gerek Avrupa ülkeleri ile ikili ilişkiler gerekse de AB ile kurumsal ilişkiler birbirini tamamlayan bir bütünlük içinde yeniden yapılandırılmalıdır. AB demokratik standartlarının ülkemiz demokrasisi için bir çıpa olduğuna inanan partimiz bu standartların AB den bağımsız olarak korunması gerektiğine inanmaktadır.

Yükselen popülizm, aşırılıklar ve terörizmle mücadelede AB ile ortaklıkların güçlendirilmesinin bölgesel istikrar için gerekli olduğunu öngörüyoruz. Özellikle Irak'ın işgalinden bu yana bölgemizde yeni bir ivme kazanan kurlsız göç sorununu yönetmek için tarafların iş birliği kaçınılmazdır.

Avrupa Birliği aynı zamanda Türkiye'nin en önemli dış ticari ortağı olmaya devam etmektedir. AB, ülkemizin en önemli ihracat pazarıdır ve Türkiye'nin enerji dışı ithalatında birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin, özellikle AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarından zararının azaltılması açısından, Gümrük Birliği'nin kapsamının güncellenmesi ve AB'nin Türkiye ekonomisindeki önemini daha da artırması için yeni bir açılım sağlayacağız.

AB katılım müzakerelerimiz, bugüne değin inişli çıkışlı bir süreç yaşamıştır. Partimiz; bu sürecin safahatında yaşanan sorunlar ve kaynaklarının farkındadır. Partimiz; AB gündeminin iç siyaset malzemesi olmaması için elinden gelen gayreti sergileyecektir. Müzakerelerin 'açılan fasıllar' tartışmasından çıkarılarak, Türkiye ile AB arasında yeni bir dönemi başlatacak güçlü bir girişime dönüştürülmesi gerektiğini öngörüyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri ile yaklaşık iki asırdır devam eden ilişkilerimiz; Soğuk Savaş yıllarındaki jeopolitik konumlanmamız ve NATO üyeliğimizle birlikte stratejik ittifak ilişkisi düzeyine ulaşmıştır.

Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde bu stratejik ilişkinin yeni bir çerçeve içinde kurumsallaştırılabilmesi mümkün olmamıştır. Bunda son otuz yıl içinde işbaşına gelen ABD Başkanlarının stratejik önceliklerindeki değişim yanında Türkiye'nin bölgesel nitelikli güvenlik kaygıları ile ABD'nin küresel stratejik tercihleri arasında yaşanan uyumsuzluklar büyük rol oynamıştır. Son dönemde bu uyumsuzluklar sadece iki ülke açısından değil küresel ve bölgesel barış çabaları açısından da büyük önem taşıyan ikili ilişkilerin karşılıklı saygı unsurunun dahi göz ardı edildiği iniş çıkışlı, konjonktürel ve kişisel bir niteliğe bürünmesine yol açmıştır. Objektif işlemesi gereken hukuki ya da ekonomik süreçlerin ikili stratejik ilişkilerin unsurları haline getirilmesi ilişkilerin stratejik nitelikli doğasını bozan bir etki yapmıştır.

Ülkemiz ile ABD arasında hem iki ülke hem de bölgesel ve küresel dengeler açısından büyük önem taşıyan stratejik ilişkilerin daha fazla zarara uğramaması için aylık bazlı kısa dönemli dalgalanmalara dayalı fasit daireden süratle çıkılması gerektiğine inanıyoruz. Kore savaşı atfına ve içi doldurulamamış stratejik ittifak söylemine dayalı yaklaşım terk edilerek ilişkilere kendi içinde tutarlı ve uzun dönemde sürdürülebilir yeni bir stratejik çerçeve çizilmesi bir zarurettir. Bu stratejik tanımlamada yöntem olarak iki ülkenin stratejik önceliklerinin açık yüreklilikle masaya yatırılarak dengeli ve uyumlu bir ilişki biçiminin benimsenmesi gerekmektedir. İki ülke arasındaki ilişkilere liderler ya da etkili aktörler arasındaki ilişkilerin iniş çıkışlarına bağlı olmayacak kurumsal bir nitelik kazandırılması şarttır. Ayrıca parlamentolar arası ve toplumlar arası ilişkilerin de etkin bir şekilde devreye sokulmasının karşılıklı önyargıların ortadan kaldırılmasında önemli bir rol oynayacağına inanıyoruz. Öte yandan ABD ile olan ilişkilerin güvenlik ağırlıklı ve tek boyutlu bir nitelikte kalmasını engellemek üzere stratejik işbirliğinin kapsama alanı ekonomik ve kültürel boyutları da içerecek şekilde geliştirilecektir.

Dünya anakıtasının uzağında küresel bir güç olan ABD ile dünya anakıtasının merkezinde bölge-üstü bir güç olan Türkiye arasındaki jeopolitik tamamlayıcılık ilişkisinin doğru ve rasyonel bir eksene oturtulmasının her iki ülkenin de çıkarına olduğu gerçeğinden

hareketle bu stratejik ilişkinin ortak çıkarlar temelinde yeniden yapılandırılmasına öncelik vereceğiz.

Rusya Federasyonu ile tarihi komşuluk ilişkilerimizin Soğuk Savaş kültüründen tümüyle arındırılarak ortak çıkarlar ve karşılıklı saygı temelinde üç ana ekseninde geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz: ikili ilişkiler, Avrasya ölçekli bölgesel ilişkiler ve küresel işbirliği alanları. Komşuluk ilişkilerimizin doğası ve geldiği düzey enerji, ticaret, turizm, tarım ve savunma sanayii alanlarında büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Bu bağlamda ikili ilişkiler 2010 yılında ihdas edilen ÜDİK mekanizmaları çerçevesinde kültürel ve toplumlar arası ilişkiler boyutları da güçlendirilerek derinleştirilecektir.

Avrasya ölçekli istikrar ve düzenin hem Avrupa'da hem Asya'da toprak barındıran ve stratejik geçmişe sahip olan her iki ülkenin çıkarlarına hizmet ettiği gözönünde tutularak iki ülke arasında Avrasya ölçekli bir stratejik işbirliği ve koordinasyon gerçekleştirilmesine önem verilecektir. Bu bağlamda Balkanlar, Kafkaslar, Karadeniz, Orta Asya ve Ortadoğu olmak üzere bölgesel alanlarda kırılğan yapıların istikrara kavuşması doğrultusunda ortak bir stratejik perspektif geliştirilmesi yönünde çaba gösterilmesi ve kurumsal koordinasyon mekanizmaları kurulması önceliklerimiz arasında olacaktır.

Küresel işbirliği alanında başta ortak üye olunan G20 içinde olmak üzere uluslararası örgütlerde yakın koordinasyon içinde olunmasına özen gösterilecektir. Rusya'nın BMGK daimi üyesi olması hasebiyle bölgesel konulardaki işbirliğinin küresel platformlarda iki ülkenin etkinliğini artıracak şekilde geliştirilmesi gerektiğine de inanıyoruz.

Bölgesel Diplomasi: Barış ve İstikrar Kurucu Rol

Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi hem ülkemizle olan tarihi bağları ve coğrafi yakınlığı hem de dünya siyasetinde ve ekonomisinde sahip olduğu stratejik önem sebebiyle, dış politikamızın temel ayaklarından birini teşkil etmektedir. Ülkemizin bölgedeki tüm komşularının ve aktörlerin egemenliklerine ve toprak bütünlüklerine saygılı,

karşılıklı çıkarlar temelinde barış, istikrar ve işbirliğini tesis etmeyi amaçlayan gerçekçi bir politika geliştirmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu çerçevede bölgenin ve dünyanın içinde bulunduğu konjonktür değerlendirildiğinde, Partimizin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya yönelik dış politika vizyonunun ana eksenini dört temel unsur teşkil etmektedir:

Birinci unsur; bölgemizde derin acılara ve istikrarsızlıklara sebep olan iç savaşların ve bölgesel gerilimlerin sona erdirilmesini sağlamak, savaş sonrası düzen ve istikrarın tesisine katkı sunmak ve bu çatışma alanlarından ölkemize yönelen güvenlik tehditlerini bertaraf ederek sınır güvenliğimizi teminat altına almaktır. Bu bağlamda; partimiz Suriye öncelikli olmak üzere Libya, Yemen ve kısmen Irak'ta devam eden iç çatışmaların nihayete erdirilerek, istikrarlı ve kalıcı bir barışın ve tüm tarafları içine alacak anayasal düzenlerin tesis edilebilmesi için kapsamlı diplomatik ve siyasi girişimlerde bulunmayı gerekli görmektedir.

Komşularımızın toprak bütünlüğünü temin etmek hem komşularımız hem de ölkemizin güvenliği için büyük önem arz etmektedir. Suriye'de toprak bütünlüğünün korunarak, tüm toplumsal tarafların katılım sağlayabileceği demokratik bir anayasal düzene geçiş büyük önem taşımaktadır. Böylece, iç savaştan kaçarak ölkemize sığınan Suriyeli kardeşlerimizin yurtlarına dönmeleri mümkün kılınacak ve Suriye'nin kuzeyinden ölkemize yönelen tehditler diplomatik ve gerektiğinde askeri araçlar kullanılarak bertaraf edilebilecektir. Suriye ve Irak politikalarımız sadece kuzey bölgeleri ile sınırlı kalmamalı, her iki ülkenin kalıcı istikrarını sağlayacak yönde geliştirilmelidir.

Partimiz, bölgemizdeki istikrarsızlıkların en büyük kaynaklarından biri olan İsrail-Filistin meselesinin iki egemen devlet temelinde ve hakça çözümlü için hem taraflar hem de bölgesel ve küresel aktörler nezdinde diplomasi yürütecektir. Bu bağlamda Partimiz, BM Güvenlik Konseyi'nin 242 nolu kararı temelinde 1967 sınırları çerçevesinde başkenti Doğu Kudüs olan egemen bir Filistin devletinin kurulması ve her türlü oldu-bitti'nin önlenmesi için hem devletler hem de BM, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Birliği başta olmak üzere uluslararası örgütler nezdinde faaliyet gösterecektir.

İkinci unsur; bölgemizde onyıllardır süren çatışma ve gerilimlerin kalıcı bir düzene dönüşmesi için hiçbir dini, mezhebi ve etnik ayırım gözetmeksizin bütün Ortadoğu halklarını içeren bir bölgesel düzen anlayışının yerleşmesi yönünde çaba sarf etmektir.

Yaşanan bunca acılardan sonra kendi halklarıyla barışık siyasal düzenlerin oluşmasının Ortadoğu'da ve Batı Asya'da kalıcı bir istikrarın en önemli anahtarıdır. Bu nedendir ki bölgeye büyük acılar yaşatan otoriter istikrar yerine adil ve her kesimin katıldığı seçimlere dayalı demokratik istikrarın en doğru yöntem olduğuna inanıyoruz.

Üçüncü unsur; Partimiz, bölgemizdeki çatışmaların dindirilmesi ve toplumlar arasında ticari ilişkilerin ve kültürel etkileşimlerin artırılması için aktif rol üstlenecektir. Mevcut sınırları muhafaza etmekle birlikte insan ve malların mobilizasyonunu artırarak bu sınırların anlamsız hale geldiği ekonomik ve kültürel bir entegrasyonun temelini oluşturacak bir diplomasi yürütülecektir.

Bu bağlamda ülkemizde yaşayan vatandaşlarımızın Irak ve Suriye'deki soydaşları ve akrabaları olan Türkmenler, Kürtler ve Araplar arasındaki ilişkilerin hiçbir ayırım gözetilmeksizin geliştirilmesine büyük önem verilecektir. Bu bağlamda Irak'ta bir taraftan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile ilişkiler derinleştirilirken diğer taraftan Türkmenlerin başta Kerkük olmak üzere Erbil, Musul, Telafer ve Tuzhurmatı'da etkin bir siyasal katılımı barış içinde yaşamalarına destek olunacaktır.

Suriye'nin kuzeyinde Lazkiye- Bayırbucak- Afrin- Kobani-TelAbyat-Resulayn- Kamışlı hattında yaşayan Sünni ve Nusayri Araplar, Türkmenler ve Kürtler sınır boyundaki vatandaşlarımızın doğal uzantıları ve akrabalarıdır. Bütün bu kardeş topluluklar arasında etnik ve mezhebi barışın sağlanabilmesi ve bu bölgenin her tür terör faaliyetlerinden arındırılabilmesi için bu soydaş ve tarihdaş kardeşlerimizle hiçbir ayırım gözetmeksizin yakın ilgi gösterecek ve onlar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Dördüncü unsur; ülkemizle beraber tüm bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyecek dış askeri müdahalelerin ve bölge ülkeleri arasındaki siyasi ve askeri gerilimlerin önlenmesini sağlayacak şekilde bölge-içi işbirliği mekanizmalarına ve bölgesel örgütlerin etkinliğinin artmasına önem verilecektir. diplomatik mücadele vermektir.

Bu bağlamda son yıllarda bölgesel sorunlarda etkinliği gittikçe azalan İslam İşbirliği Teşkilatı, Arap Ligi, Körfez İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Örgütü gibi bölgesel yapılar içindeki sorunların aşılması bu örgütlerin temel ilkeleri çerçevesinde ortak mekanizmalar geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Son elli yılın en önemli dış politika meselemiz olan Kıbrıs'ı sadece bir sorun alanı olarak değil Doğu Akdeniz stratejimizin en önemli ayağı olarak görüyoruz. Kıbrıs'ta her iki halkın asli kurucu iradelerinin eşitliği temelinde bulunacak bir çözümün hem ulusal çıkarlarımıza hem de bölge barışına büyük katkı yapacağı açıktır. Bu bağlamda, Kıbrıs sorununun kalıcı bir çözüme kavuşturulması için yeni bir irade ortaya konulması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak gelişmeler ne yönde seyrederse seyretsin, uluslararası toplumun Kıbrıs Türk halkının haklı taleplerini, Ada'nın ortak sahiplerinden birisi olduğu gerçeğini tanıması için gereken azami çabayı göstereceğiz.

Partimiz, Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarını ihlal edecek her türlü tek taraflı adımın karşısında en etkin bir şekilde durulması zaruridir. Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının hem Akdeniz'deki ülkeleri hem de yatırımcı ülkeleri birleştirebilecek, jeopolitik sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek yeni bir dinamik olarak değerlendirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Balkanlar, Partimiz için hem tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz bir bölge hem de Avrupa'ya açılan kapımız olması açısından en temel stratejik alanlarımızdan biridir. Öncelikle Balkanlardaki akraba ve tarihdaşlarımızın huzurunun korunması ve 1990'ların acı dolu sahnelerinin tekrar yaşanmaması için gereken her türlü tedbirin alınmasını sağlayan bir politika benimseyeceğiz.

Partimiz; Balkanlardaki etnik, mezhebi ve dini farklılıkların tekrar kırılma kaynağı olmaması için çok dinli, çok dilli ve çok kültürlü yapının esenlik ve güvenlik düzeni içinde korunması gerektiğine inanmaktadır.

Öte yandan bütün bölge ülkeleriyle olan ikili ilişkilerimizi geliştirmek yanında bölgede ekonomik entegrasyonu ve karşılıklı ekonomik etkileşimi teşvik eden projeler geliştireceğiz.

Bu bağlamda, ülkemizin Balkanlardaki kalkınma ve güvenlik çalışmalarına desteğinin güçlü bir şekilde devam etmesini öngörüyoruz.

Asya derinliğine bağlantı koridorumuzu oluşturan Kafkasya soydaş ve akrabalarımızın bulunduğu önemli bir jeopolitik bölgedir. Bu bölgede yer alan ülkelerin her birisiyle yakın tarihsel, kültürel ve ekonomik ilişkilerimizi güçlendirmeye devam edeceğiz.

Kafkasya'daki çatışmalar ve jeopolitik krizlerde öncelikle ülkelerin toprak bütünlüğüne azami saygının gösterilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Uluslararası hukuk temelinde başta her açıdan entegrasyon modeli ile birlikte olduğumuz kardeş ülke Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması olmak üzere bu havzadaki uluslararası hukuki sınırlar ile cari statüko arasındaki çelişkileri doğuran işgal ve ilhakların son bulmasının ve sorunların barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasının Karadeniz ve Kafkasya'daki barış ve istikrarın temeli olduğuna inanıyoruz.

Barış ve istikrar zeminlerini daha da güçlendirmek amacıyla, Güney Kafkasya ülkeleriyle ikili ve üçlü platformların maksimum düzeyde geliştirilerek sürdürülmesini sağlayacağız. Bir taraftan Azerbaycan ve Gürcistan ile ilişkilerimiz derinleştirilirken Ermenistan'la ilişkilerimizi normalleştirecek yeni bir vizyona ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Tarihsel tartışmaların ve acıların suistimal edilmeden tanındığı bir zeminde Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin normalleşmesini hem

Ülkemiz hem de bölgemiz açısından geç kalmış bir istikrar giriőimi olarak görüyoruz.

Partimiz, ekonomik olarak da Orta Asya giriő kapısı konumundaki Kafkasya ile ekonomik ilişkilerimizi en üst düzeye çıkaracak bir vizyon sahibidir. Ortak bir refah alanı oluşturmak üzere ikili ve bölgesel iş birliklerinin enerji dışı yatırımlarla da çeőitlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Orta Asya devletleri ülkemiz ve dış politikamız açısından müstesna bir konuma sahiptir. Ülkemizin dil, din, kültür ve tarih ortaklığı bulunan Orta Asya devletleriyle ilişkilerinin çok boyutlu ve katmanlı bir Şekilde derinleştirilerek sürdürülmesini öngörüyoruz. Orta Asya'nın enerji gzerghları ve yeni ticaret yolları üzerindeki stratejik konumundan en fazla faydalanan ülkelerin baőında Türkiye'nin gelmesi için çaba sarf edeceğiz. Dost ve kardeş Orta Asya Cumhuriyetleri ile ikili ilişkilerimizin derinleştirilmesi hiçbir zaman ihmal edilmemesi gereken stratejik bir zorunluluktur. Öte yandan Türk Konseyi'nin güçlendirilmesi ve uluslararası alanda etkinliğinin artırılması da en temel hedeflerimiz arasındadır.

Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuőmalarının hemen ardından kurulan TKA'nın faaliyetlerini güncelleyerek ve güçlendirerek sürdürmesi gerektiğini öngörüyoruz. Benzer Şekilde, bölgede faaliyet gösteren diğer insani, kültürel, ekonomik kalkınma ve yardım kurumlarımızın altyapısını da güçlendireceğiz. Özellikle Orta Asya lkelerine Türkiye'den yatırımların oranı ciddi miktarlara ulaőmıőken, bölgeyle Türkiye arasındaki dış ticaret hâlâ arzu edilen düzeyde değildir. Bu orantısız dengeyi düzeltmek için adımlar atacağız.

Son yıllarda ülkemizden bölgeye artan turistik ilginin karşılıklı olarak hayata geçirilecek farkındalık programlarıyla artırılması ve zenginleőtirilmesi gerekmektedir. Toplumsal yakınlaőmanın jeopolitik ve ekonomik iş birliğinin nn açacağı bilinciyle, güncellenmiő bir Orta Asya lkeleri stratejisinin hayata geçirilmesini arzuluyoruz. Orta Asya lkelerinde Türkiye'nin organizasyonuyla faaliyetini sürdüren üniversitelerin eğitim kalitesinin ciddi anlamda artırılması için adımlar

atacağız. Benzer şekilde üniversitemizin bulunmadığı ülkelere de üniversiteler açılmasına öncülük edeceğiz.

Türk diasporası genç nüfusu, kültürel aidiyeti, kurumsal kapasitesi ve anavatanı ile yaşadığı ülke arasındaki ilişkilere sağladığı olumlu katkılarla gelişmesini ve diğer diasporalarla birlikte küresel arenada hak ettiği yeri almalıdır. Biz; Türk diasporasını, Türk milletinin doğal parçası olarak, milletimizin her bir ferdi gibi değerlendirmekteyiz ve diasporamıza karşı da aynı sorumlulukları hissetmekteyiz.

Gerek yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız, gerek sınırlarımız dışında yaşayan ancak tarihi olarak kendilerini ülkemize yakın hisseden kardeş topluluklara mensup milyonlarca kardeşimiz, Türkiye için muazzam bir imkân ve aynı ölçüde büyük bir sorumluluk anlamına gelmektedir. Türkiye dış politikasını, eğitim ve kültür politikasını bu imkânları ve sorumlulukları dikkate alan bir anlayış ile oluşturmak ve icra etmek zorundadır.

Partimiz, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının yeni ihtiyaçlara göre yapılandırılarak, kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Bu noktada, Türk diasporasını ilgilendiren tüm hususlarda başkanlığın sorumluluk alması sağlanacaktır. Türkçe anadil öğreniminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için programlar yürütülecektir. Türkçenin ana bileşen olduğu çift dilli eğitim programları ve kurumları teşvik edilecektir. İslam düşmanlığı ve ayrımcılıkla mücadelede kapasite geliştirme çalışmaları yapılacak, mesele ikili ve çok taraflı platformlarda gündeme taşınacaktır.

Partimiz, bir diğer önemli başlık olarak yurt dışındaki akraba ve kardeş topluluklarla ilişkimizi görmektedir. Köklü tarihi, medeniyet birikimi ve kültürü ile Türkiye, sadece kendi vatandaşları için değil, Balkanlardan Uzak Doğu'ya, Kafkaslardan Orta Doğu'ya, Karadeniz'den Güney Afrika'ya kadar milyonlarca insanın gönlünde yeri olan, gelişmeleri bu insanlar tarafından yakından takip edilen bir ülkedir.

Kardeş topluluklara yönelik temel politikaların iki ana ekseninde sürdürülmesi hem bu toplulukların hem de ülkemizin çıkarına hizmet edecektir. Bu noktada, yaşadıkları ülkelerdeki sosyo-ekonomik durumlarının yükseltilmesi ve Türkiye ile bağlarının (din, dil, kültürel vb.) güçlendirilerek devam ettirilmesi için özel programları hayata geçireceğiz.

Küresel ekonomi-politiğın son yıllarda özel bir ilgi gösterdiği Afrika'da, ülkemizin 2000'li yıllarda başlattığı Afrika açılımını güncelleyerek derinleştireceğiz. Türkiye'nin bu yükselen ve hâlâ birçok açıdan bakir sayılabilecek ekonomik bölgede hak ettiği konuma ulaşması gerektiğini düşünöyoruz. Afrika perspektifimizin temelinde; bölgedeki krizleri derinleştirmek yerine insani bir bakışa, yardımlara ve yatırımlara odaklanarak ilişkilerimizde sürekliliği sağlamak bulunmaktadır.

Kıtaya yönelik kurumsal kaliteyi artıracak kalkınma ve eğitici faaliyetler, teknoloji transferleri, ortak projeler ve karşılıklı iş birliğı anlaşmaları yoluyla Afrika ülkeleri ile yeni çalışma alanlarının oluşturulmasını kolaylaştıracacağız. Afrika ülkelerinde faaliyet gösteren resmi kurumlarımız ve STK'larımızın koordinasyon ve eşgüdümünü artırmak için yeni platformlar inşa edeceğiz. Bu bağlamda; Afrika yatırımlarını koordine edecek, Afrika'nın ticari potansiyelini doğru değerlendirecek bir planlama yapacağız. Bu amaçla, "Afrika Özel Temsilciliğı" kuracağız ve bu kurum üzerinden Afrika'ya yönelik tüm faaliyetler koordine edilecektir.

Güney Asya bölgesinde başta Afganistan ve Pakistan olmak üzere Hindistan ile de ilişkilerimizin stratejik olduğunu düşünmekteyiz.

Bu noktada, Afganistan'da kalıcı barışın ve istikrarın sağlanabilmesi için ülkemizin insani ve kalkınma yardımlarının sürdürülmesi gerekmektedir. Kardeş ülke Pakistan'la da iyi ilişkilerimizi geliştirerek sürdürmeyi hedefliyoruz. İlişkimizin ekonomik boyutunda ulaşılması gereken kapasitenin artırılması için yeni bir ikili ticaret perspektifi ve planının hayata geçirilmesini arzuluyoruz. Keşmir sorununun BM'nin

de katkılarıyla diyalog ve diplomatik çabalarla çözümlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Hindistan'la da ilişkilerimizin derinleşmesi gerektiğini düşünüyoruz. Türk yatırımcıları ve ürünlerinin Hindistan pazarına daha yaygın ve aktif bir şekilde girmesini hayati bir hedef olarak görüyoruz.

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ile ilişkilerimizi sonuç alıcı bir şekilde derinleştirmeyi hedefliyoruz. Dünya nüfusunun yarıya yakınının yaşadığı Asya'da, Türk ürünlerinin ağırlığının artırılması gerekmektedir. Bunun için entegre bir yaklaşımla, bütün Asya ülkeleriyle ilişkilerimizin verimli bir siyasal zemine ve kurumsal altyapıya kavuşturacağız.

Çin, Japonya, Endonezya, Malezya, Güney Kore ve Singapur'la stratejik düzeyde olan ilişkilerimizin özellikle ekonomik boyutunun farklı dinamiklerle derinleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Burada ana hedefimiz; bu ülkelerle dış ticaretimizdeki cari açığı öncelikle asgari düzeye indirmektir. Turizm alanında da potansiyelin oldukça gerisinde kalmış olan ilişkileri derinleştirmek için çaba göstereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ticari ilişkilerimizde Türkiye aleyhine olan yapının değiştirilmesi için özel bir çaba gösterilmesi ve müstakil bir programın uygulanmasını elzem görüyoruz.

Türkiye'nin AB Gümrük Birliği üyesi olması nedeniyle, ülkemizin birçok pazara açılan kapı olmasını mukayeseli önemli bir üstünlüğümüz olarak ekonomik ilişkilerimizde kullanmamız gerektiğine inanıyoruz.

Çin'in, tarihsel olarak Doğu Türkistan olarak bilinen Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türklerinin ve diğer Müslüman toplulukların en temel insan haklarını ihlal eden uygulamalarının tamamen ortadan kaldırılması için uluslararası camia ve İslam ülkeleriyle gerekli diplomatik çabayı göstereceğiz.

